



บทวิจารณ์หนังสือ:

พวงทอง ภวัครพันธุ์. รัฐและขบวนการ อนารยะสังคมไทย ในกรณีปราสาทพระวิหาร.

กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ มูลนิธิเพื่อการศึกษา
ประชาธิปไตยและการพัฒนา. 2556. 192 หน้า

ธิบัติ บัวคำศรี¹ / Thibodi Buakamsri

นับตั้งแต่สงครามไทยกลับมามีกลุ่มกับกรณีปราสาทพระวิหารอีกครั้ง เมื่อกรณีนี้กลายเป็นข้อพิพาททางการเมืองทั้งในและระหว่างประเทศใน พ.ศ. 2551 งานเขียนจำนวนมากในหลากหลายรูปแบบก็หลั่งไหลออกสู่ตลาด โดยเฉพาะในเดือนกรกฎาคมของปีนั้น² งานเขียนเหล่านั้น ไม่ว่าจะผู้เขียนจะมีจุดยืนทางการเมืองอย่างไรก็ตาม มีจุดร่วมที่สำคัญคือการเสนอว่า กรณีปราสาทพระวิหารที่เกิดขึ้นอีกครั้งใน พ.ศ. 2551 นั้นมีรากเหง้าของปัญหามาจาก (1) เหตุในอดีต (สนธิสัญญาสยาม-ฝรั่งเศส พ.ศ. 2447 และ 2450 และแผนที่ระวางที่เรียกกันโดยลำลองว่า แผนที่ 1 : 200,000 รวมไปถึงความสัมพันธ์สยามกับ “จักรวรรดิ ฝรั่งเศส” ในยุคล่าอาณานิคม) ซึ่งเคยทำให้เกิดกรณีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2502-2505 มาแล้ว และ (2) เหตุในปัจจุบัน (การทำกรณีปราสาทพระวิหารให้เป็นเรื่องการเมือง ไม่ว่าจะโดยฝีมือของฝ่ายหรือกลุ่มทางการเมืองใดก็ตาม)

รัฐและขบวนการอนารยะสังคมไทยในกรณีปราสาทพระวิหาร ของ พวงทอง ภวัครพันธุ์ แตกต่างอย่างมากจากงานเขียนเหล่านั้น

รัฐและขบวนการอนารยะสังคมไทยในกรณีปราสาทพระวิหาร ซึ่งตีพิมพ์ใน พ.ศ. 2556 แปลมาจากงานวิจัยเรื่อง *State and Uncivil Society in Thailand*

¹ นักวิจัยศูนย์วิจัยพหุลักษณะสังคมลุ่มน้ำโขง มหาวิทยาลัยขอนแก่น

² ดูตัวอย่างเช่น The Judgment of the International Court of Justice on the Preah Vihear Temple Case, AD 1962. (2008); Manager Editorial Board (2008); Uwanno (2008); Saengtong (2008); Wallipodom, Songsiri, and Apinpenn (2008); Theerasasawat (2010).

at the Temple of Preah Vihear ซึ่งเขียนขึ้นในระหว่างเดือนสิงหาคม 2553 ถึงเดือนมิถุนายน 2554³ ระยะห่างจากเหตุการณ์กรณีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2551 อาจช่วยให้พวงทองได้มีโอกาสใคร่ครวญถึงสิ่งที่เกิดขึ้นได้ถึถ้วนยิ่งขึ้น แต่สิ่งที่สำคัญกว่าระยะห่างจากเหตุการณ์คือ การเพ่งพินิจกรณีปราสาทพระวิหารด้วยท่าทีที่ต่างออกไป

ท่าทีที่เช่นว่าคือทัศนคติของพวงทอง ทั้งที่เห็นผ่าน รัฐและขบวนการอนุรักษนิยมไทยในกรณีปราสาทพระวิหาร และข้อเขียนชิ้นอื่นๆ ของเธอที่ว่า กรณีปราสาทพระวิหารเป็นเรื่องซึ่งจบลงไปแล้วตั้งแต่ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีคำพิพากษาเมื่อ พ.ศ. 2505 ว่า “by nine votes to three, finds that the Temple of Preah Vihear is situated in territory under the sovereignty of Cambodia - โดยคะแนนเสียงเก้าต่อสาม ลงความเห็นว่ปราสาทพระวิหาร ตั้งอยู่ในอาณาเขตภายใต้อธิปไตยของกัมพูชา”⁴ พวงทองเสนอด้วยว่า ไม่นานหลังจากคำพิพากษานั้น กรณีปราสาทพระวิหารก็ “ค่อยๆ ร่วงเลื่อนไปจากความสนใจของสาธารณชนไทย และกัมพูชา ควาระบัพู่ไว้ในที่นี้ว่า ประชาชนไทยรุ่นที่ถือกำเนิดนับแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ไม่ได้มีความทรงจำอันเจ็บปวดจากความพ่ายแพ้กรณีพระวิหารเลย” (Pawakapan, 2013: 3)

อาศัยเหตุตั้งนั้น พวงทองจึงเสนอภาพของกรณีปราสาทพระวิหารผ่านกรอบประวัติความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในยุคหลังสงครามเย็น คือตั้งแต่ราวกลางทศวรรษที่ 2530 เป็นต้นมา อันเป็นอดีตซึ่งอยู่ใกล้กับช่วงเวลาในปัจจุบันและมักถูกละเลยหรือหลงลืมไปในการศึกษากรณีปราสาทพระวิหาร ข้อสรุปของพวงทองคือผลประโยชน์ของชาติและผลประโยชน์ร่วมกันของไทยและกัมพูชานำไปสู่ความร่วมมือและสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ที่เพิ่มขึ้นโดยลำดับ นับแต่การยุติลงของสงครามเย็น ไม่เว้นแม้กระทั่งปราสาทพระวิหารซึ่งเคยเป็นที่มาของกรณีพิพาทของสองชาติในทศวรรษที่ 2500 ก็ถูกผนวกรวมเข้ามาอยู่ในแผนความร่วมมือเพื่อเชื่อมโยงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของไทยและกัมพูชา

³ Institute of Southeast Asian Studies, Singapore ตีพิมพ์งานวิจัยภาคภาษาอังกฤษชิ้นนี้ของพวงทองในปีเดียวกับที่มีการพิมพ์ฉบับแปลภาษาไทย (Pawakapan, 2013)

⁴ International Court of Justice. (1962)

และนำไปสู่การที่รัฐบาลไทยสนับสนุนความพยายามของกัมพูชาที่จะขอขึ้นทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลก ลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งของความสัมพันธ์ไทย-กัมพูชาในช่วงนี้คือ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในความสัมพันธ์นั้นไม่ได้มีเฉพาะตัวแสดงภาครัฐ (state actor) กลุ่มที่มีความสำคัญขึ้นอย่างมากคือตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (non-state actor) (บทที่ 2 บุรณาการทางเศรษฐกิจหลังยุคสงครามเย็น และบทที่ 3 ความร่วมมือกรณีปราสาทพระวิหาร)

อย่างไรก็ดี ไม่ได้หมายความว่าพวกทองละลายหรือมองข้ามประเด็นและข้อถกเถียงที่เกี่ยวข้องกับสนธิสัญญา แผนที่ คำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ ตลอดจนไปถึงพื้นที่ทับซ้อน ตรงกันข้ามพวกทองหยิบประเด็นเหล่านี้ขึ้นอธิบายโดยละเอียด (บทที่ 3 ความร่วมมือกรณีปราสาทพระวิหาร) หากไม่ใช่เพื่อเสนอประเด็นเหล่านั้นในฐานะที่มาของความขัดแย้งรอบใหม่ในกรณีปราสาทพระวิหาร (เพราะเรื่องเหล่านั้นเป็นเรื่องที่จบไปแล้ว) แต่เพื่อแจกแจงว่าประเด็นต่างๆ เหล่านี้ถูกหยิบยกขึ้นมาทำให้เป็นเรื่องการเมืองอย่างไรจากตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐโดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

พวกทองมองว่าพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเป็นขบวนการอนารยะสังคม (uncivil society) ซึ่งเคลื่อนไหวในรูปแบบและแนวทางที่เป็นปฏิปักษ์กับระบอบประชาธิปไตย พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยฉวยเอาการที่รัฐบาลกัมพูชายื่นเรื่องขอจดทะเบียนปราสาทพระวิหารเป็นมรดกโลกและการที่รัฐบาลไทยให้การสนับสนุนผ่านทางกรับรองแถลงการณ์ร่วมไทย-กัมพูชา ยูเนสโก ซึ่งลงนามกันเมื่อวันที่ 17 มิถุนายน 2551 มาใช้เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลที่มีพรรคพลังประชาชนเป็นแกนนำ ซึ่งนับเป็นการปลุกเรื่องที่จบไปแล้วให้ฟื้นขึ้นมาขัดขวางความร่วมมือที่กำลังก้าวไปของรัฐบาลไทยและกัมพูชา (บทที่ 4 ขบวนการอนารยะสังคมในการเมืองแบ่งขั้วและปราสาทพระวิหาร)

ถ้ารับข้อเสนอลงของพวกทองที่ว่า “ประชาชนไทยรุ่นที่ถือกำเนิดนับแต่คริสต์ทศวรรษที่ 1960 เป็นต้นมา ไม่ได้มีความทรงจำอันเจ็บปวดจากความพ่ายแพ้กรณีปราสาทพระวิหารเลย” ก็จะสามารถตอบได้ว่า เหตุใด การเคลื่อนไหวของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและผู้สนับสนุนจึงงอกงามได้อย่างดีในสังคมไทย (บางส่วน)

คำตอบสั้นๆ ของพวงทองคือ ลัทธิชาตินิยม แล้วว่ามีผู้ตอบคำถามทำนองนี้ไปแล้ว จึงจะไม่อธิบายซ้ำ แต่จะกล่าวถึงเหตุปัจจัยอื่นที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย อันได้แก่ “นักวิชาการ อดีตนักการทูต สื่อมวลชน และองค์กรอิสระ เช่น ศาลปกครอง ศาลรัฐธรรมนูญ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น” (Pawakapan, 2013: 101-102)

พวงทองแจ้งไว้ในบทที่ 1 บทนำว่าจะใช้กรอบการวิเคราะห์ว่าด้วยเรื่อง ประชาสังคม/อนารยะประชาสังคมในการทำความเข้าใจขบวนการประชาสังคมของไทยในกรณีพระวิหาร (หน้า 14) แนวคิดเรื่องอนารยะสังคมนี้เป็นการโต้กลับแนวคิดที่เชิดชูบทบาทของประชาสังคม (civil society) ในการสร้างความเข้มแข็งให้กับระบอบประชาธิปไตย แนวคิดอนารยะสังคมอธิบายว่าประชาสังคมไม่ได้เป็นคุณกับประชาธิปไตยเสมอไปและอาจเป็นโทษเสียด้วยซ้ำ กล่าวอีกอย่างหนึ่งคือ ประชาชนหรือผู้คนที่มารวมตัวเป็นประชาสังคมนั้นเป็นได้ทั้งวีรบุรุษ (heroes) และผู้ร้าย (villains) ของระบอบประชาธิปไตย และก็เป็นที่ยืนยันว่าพวงทองนั้นจัดวางพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและผู้สนับสนุนไว้ในฝั่งผู้ร้าย (ของระบอบประชาธิปไตย)

กรอบการวิเคราะห์ว่าด้วยเรื่องประชาสังคม/อนารยะประชาสังคมไม่ใช่มีเฉพาะการมองว่า ประชาชนหรือผู้คนที่มารวมตัวเป็นประชาสังคมนั้นเป็นได้ทั้งวีรบุรุษและผู้ร้าย แต่บางกรอบการวิเคราะห์ เช่นของ แนนซี เบอรัมมิโอ (Nancy Bermeo) (Bermeo, 2003) ซึ่งศึกษาการล่มสลายของประชาธิปไตย (the breakdown of democracy) ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 ของประเทศในยุโรปและลาตินอเมริกาจำนวน 17 ประเทศ ไม่เห็นว่าประชาชนหรือผู้คนที่มารวมตัวเป็นประชาสังคมเป็นวีรบุรุษ แต่ก็ไม่ถึงกับเป็นผู้ร้ายของระบอบประชาธิปไตยเสียทีเดียว ผู้ที่ทำให้ระบอบประชาธิปไตยล่มสลายเป็นต้นหลักคือชนชั้นนำมากกว่า เบอรัมมิโอเห็นว่าประชาชนยังคงสนับสนุนกลุ่มที่นิยมประชาธิปไตย (pro-democratic parties) แม้ในช่วงวิกฤตการณ์และการแบ่งขั้วทางการเมือง พวกที่เอาใจไปฝากฝังกับกลุ่มสุดโต่ง (extremist parties) นั้นมีน้อยมาก

ใน รัฐและขบวนการอนารยะสังคมไทยในกรณีปราสาทพระวิหาร นั้น ทั้งประชาชนและชนชั้นนำปรากฏตัวไม่มีใครชัดเจนในขบวนการอนารยะสังคมไม่ว่า

จะเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มที่สนับสนุน แต่ถ้าวางเทียบกันแล้ว จะเห็นถึงบทบาทของชนชั้นนำเป็นด้านหลัก ดังที่ฟวงทอง กล่าวไว้ว่า “ในสังคมไทย เสียงของคนเหล่านั้นมีน้ำหนักที่ทำให้ทัศนะของสังคมคล้อยตาม” (Pawakapan, 2013: 102) หากหยิบยืมแนวการวิเคราะห์ของเบอร์มิโฮมาไซ จะเป็นได้ไหมว่าข้อสรุปก็คือ แกนนำของพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนั้นต่างหากที่เป็นตัวเล่นหลักในการล้มรัฐบาล โดยแสวงความร่วมมือกับชนชั้นนำอื่นในสังคมทั้ง “นักวิชาการ อดีตนักการทูต สื่อมวลชน และองค์กรอิสระ” ประชาสังคมจึงไม่เชิงจะ “อนารยะ” เสียทีเดียว แต่ผู้นำของกลุ่มประชาสังคมต่างหากที่ “อนารยะ” และนำเอาประชาสังคมมาเคลื่อนไหวทางการเมืองในกรณีพระวิหาร มวลชนที่เข้าร่วมกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยมีฐานะเป็นเพียงลูกคู่เท่านั้น และถูกหยิบฉวยไปใช้เป็นเครื่องสร้างความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวของผู้นำพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและชนชั้นนำอื่นๆ ในสังคมไทย

หากการเพ่งพินิจกรณีปราสาทพระวิหารด้วยท่าทีที่ต่างออกไปจะทำให้เห็นกรณีพระวิหารในอีกแบบหนึ่ง การใช้กรอบการวิเคราะห์ที่เปลี่ยนไปก็จะทำให้เห็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในแบบที่ต่างไปได้เช่นกัน

หลายเรื่องที่พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยกล่าวอ้างเป็นเรื่องไม่จริงดังเช่นที่ฟวงทองแสดงให้เห็น (Pawakapan, 2011: 13-14) นั่นคือมีหลายกรณีในเรื่องปราสาทพระวิหารเป็นเรื่องความจริง (truth) แต่การวิเคราะห์ว่าพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเป็นขบวนการอนารยะสังคมซึ่งเป็นผู้ร้ายในระบอบประชาธิปไตยนั้นยังคงตั้งคำถามตัวโตๆ ได้ อย่างน้อยที่สุดก็ถามได้ว่าพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยซึ่งใช้ “กรณีปราสาทพระวิหารและการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกเป็นอาวุธสำหรับการต่อสู้ในการเมืองไทยนับแต่ พ.ศ. 2551” (Michael Montesano ใน Pawakapan, 2011; Back Cover) นั่นคือใคร คือผู้นำ เอ็นจีโอและผู้นำสหภาพแรงงาน หรือคือมวลชน

เอกสารอ้างอิง

Bermeo, Nancy. (2003). **Ordinary People in Extraordinary Times: The Citizenry and the Breakdown of Democracy**. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

International Court of Justice. (1962). **Case Concerning the Temple of Preah Vihear (Cambodia v. Thailand), Merits, Judgment of 15 June 1962**. I.C. J. Reports 1962, p. 6. Retrieved October 26, 2013, from <http://www.icj-cij.org/docket/files/45/4871.pdf>

Kham Phipaksa San Yutthitham rawang Prathet Khadi Prasat Phra Vihan Por Sor Song Pan Ha Roi Ha. (In Thai) [The Judgment of the International Court of Justice on the Preah Vihear Temple Case, AD 1962]. (2008). Bangkok: Khlet Thai.

Manager Editorial Board (ed). (2008). **Prasat Phra Vihan: Khawam Jing Thee Khon Thai Tong Ru**. (In Thai) [Prasat Phra Vihan: The Truth which the Thai Must Know]. Bangkok. Phra Atit.

Pawakapan, Puangthong. (2011). **The Domestic Politics of Foreign Policy: Thailand vs. Cambodia at the Temple of Preah Vihear**. Presentation at Daniel and Nancy Okimoto Conference Room Encina Hall, Stanford University on April 27, 2011. Retrieved October 26, 2013, from <http://iis-db.stanford.edu/evnts/6642/Puangthong.pdf>

Pawakapan, Puangthong. (2013). **State and Uncivil Society in Thailand at the Temple of Preah Vihear**. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies.

Pawakapan, Puangthong. (2013). **Rat lae Khabuankan Anaraya Sangkhom Thai nai Korranee Prasat Phra Vihan**. (In Thai) [State and Uncivil Society in Thailand at the Temple of Preah Vihear]. Bangkok: Kobfai Books

- Saengtong, Phichet. (2008). *Phromdaen bon Phaen Kradat Prasat Khao Phra Vihan*. (In Thai) [Border on a Sheet of Paper: The Phra Vihan Temple]. Bangkok: Khlet Thai.
- Theerasasawat, Suwit. (2010). *Baeung Lauk Kan Sia Dindaen lae Panha Prasat Phra Vihan jak Ror Sor Roi Sib Song taung Padjuban*. (In Thai) [The Deep Background of the Territorial Losses and the Prasat Preah Vihear Problems from AD 1893 until Present-Day]. Bangkok: The Historical Society under the Patronage of HRH Princes Maha Chakri Sirindhorn.
- Uwanno, Borwornsak. (2008). *Chae Ekkasan “Lab Thee Sud” Prasat Phra Vihan Por Sor Song Pan Ha Roi Ha Thaug Song Pan Ha Roi Ha Sib Ed*. (In Thai) [Disclosing “Top Secret” Documents on the Preah Vihear Temple, AD 1962-2008]. Bangkok: Matchon.
- Wallipodom, Srisak., Songsiri, Walailak and Apinpenn. (2008). *Khao Phra Vihan: Rabaed Wela jak Yuk Ananikhom*. (In Thai) [Preah Vihear Time Bombs from the Colonial Era]. Bangkok: Matchon.

